

Interviewee: La Huy Anh

Interviewer: Pham Tuyet Mai

Location: Radio Saigon, Houston, Texas

Date: March 3, 2011

Identifier: wrc02801

Context: This recording and transcript form part of a collection of oral history interviews conducted by the Vietnamese American Heritage Foundation and donated to the Chao Center for Asian Studies at Rice University. This collection includes video recordings of interviews with Vietnamese Americans native to or living in Texas. This interview forms part of the national 500 Oral Histories Project conducted by the Vietnamese American Heritage Foundation.

This transcript was written by Mr. Hieu Do in 2014 by recommendation of Ms. Nancy Bui of the VAHF, and has not been verified by staff at Rice University.

!: Dạ vâng, xin kính chào ông và xin ông cho biết quý danh, và nói về mình 1 chút cũng như về tuổi thơ và những điều ông muốn nói về tuổi thơ.

@: Tên tôi là Lã Huy Anh, sinh ngày 13 tháng 9 năm 1934, tại Bến Hào, Thanh Miện, Hải Dương. Thì chúng tôi là con của 1 gia đình ở miền quê, lúc mà còn nhỏ thì học ở trường huyện và sau đó thì học ở trường trung học Hải Dương nhưng mà do chiến tranh nên vấn đề học cũng bị gián đoạn, trở ngại, sau đó thì chúng tôi được ra Hà Nội tiếp tục học trung học, thì chỉ ở Hà Nội khoảng 6 tháng thôi rồi sau đó di chuyển xuống Hải Phòng, ở đó khoảng gần 2 năm thì bắt đầu di cư, khoảng năm 1955.

!: Thưa ông, xin ông cho biết thêm về gia đình, ông có mấy anh em ạ?

@: Dạ thưa, chúng tôi thì có mới đầu là có 4 anh em trai và 5 chị em gái nhưng mà sau đó thì chiến tranh thì do chiến tranh chết chóc thành ra chỉ còn có 4 chị em gái thôi, và 3 anh em trai.

!: Thưa ông thì hồi đó, nơi mà ông sinh ra thì ông ở có lâu không?

@: Chúng tôi được sinh ra tại làng Bến Hào, huyện Thanh Miện, tỉnh Hải Dương, thì từ lúc sinh ra cho tới năm 12, 13 tuổi tức là năm 1945 đó tức là lúc đó là Việt Nam thì có vấn đề phải chống Pháp và chống Nhật, thì bắt đầu là chống Nhật và chống Pháp, lúc đầu người ta gọi là liên hiệp quốc gia thì có cả Việt Minh, có cả đảng phái quốc gia thành 1 chính phủ liên hiệp nhưng sau đó có lẽ là vấn đề Việt Minh độc quyền nên các đảng phái quốc gia trở nên bất thành. Chúng tôi thì cũng bị trở ngại thì học ở trung học chúng tôi cũng chỉ học tới đệ lục thôi thì vì chiến tranh sau đó là vì gián đoạn 1 thời gian, từ năm 1948 đến năm 1952 mới trở về Trống Thạch, Hà Nội và Hải Phòng như tôi vừa nói để mà tiếp tục học mà học được khoảng 2 năm thì lại tiếp tục di cư, tức là năm 54, 55 đó thì là

vô Sài Gòn.

!: Thưa ông, cái thời mà ông đi học ở miền quê của mình thì ông có cái kỷ niệm gì đối với gia đình, với bạn bè, có những cái kỷ niệm gì ông vẫn còn nhớ?

@: Dạ thưa, chúng tôi lúc mà vẫn học ở trường làng đó thì nó chỉ có lớp đồng ấu, lớp ??, lớp 3 đó, rồi phải lên trường huyện Thanh Miện thì học lớp ?? tức là lớp tư đó. Thì lúc đó chương trình học vẫn theo chương trình Pháp từ lớp đồng ấu???, thì tôi mới học được đến lớp tư thôi thì cái lúc đó đến năm 45 thì cách mạng mà đảo chính Pháp đó thì không còn học theo chương trình Pháp nữa, tức là không phải học lớp ?? mà học lên lớp nhất, tức là chương trình Pháp bị hủy bỏ, học theo chương trình Việt. Thì lúc đó cái trường trung học của Hải Dương di tản về miền quê ??, tôi tiếp tục được học đến lớp đệ thất rồi đệ lục, thì sau đó vì chiến tranh, máy bay của Pháp oanh tạc thành ra trường lại giải tán và học trò không có trường học nữa.

!: Vâng, thời đi học ông có kỷ niệm gì thời đó không?

@: Dạ thưa kỷ niệm cái thời mà còn ở Thanh Miện đó thì học thì thường thường chúng tôi ở trường từ làng lên đến huyện tầm 3 cây số, thành ra là cứ sáng thì lên, trưa thì ở lại và phải mang com nắm với thức ăn khô, lên trường nghỉ trưa, ăn trưa rồi 2 giờ thì bắt đầu học, 5 giờ mới trở về nhà, tức là đi bộ 3 cây số lên trường rồi từ trường về nhà. Thì những cái trường hợp mà ăn chưa xong thì chúng tôi cứ ra sân banh, đá banh, tức là chúng tôi mặc dầu còn nhỏ mà nắng chang chang vẫn cứ ra đá banh như thường, thì đó là cái kỷ niệm thứ 2 nếu mà không đá banh, khi mà mệt nhọc rồi thì đi ra đánh bi, đánh đáo.

!: Thưa ông như vậy thì ông có nhiều bạn không?

@: Dạ, lúc đó thì những cái lớp học thì chúng tôi có 4 anh em học chung thì hòa mình với tất cả những trẻ em trong lớp, thì lúc còn nhỏ thì hòa mình với tất cả các bạn trong lớp đánh bi, đánh đáo, đá banh hết nhưng mà sau đó thì chiến tranh nên mỗi người 1 ngã, thành ra là giờ không còn gặp lại nữa.

!: Thưa ông thế thì mấy anh chị em cùng học 1 trường luôn?

@: Vâng, lúc ở trường huyện thì 4 anh em học cùng.

!: Dạ, trong gia đình như vậy thì xin ông cho biết là ông gần gũi với ai nhất?

@: Như vừa rồi tôi nói là 4 anh em tức là 2 anh con ông bác, tôi và 1 anh nữa thì dĩ nhiên là chúng tôi cứ sáng đi chiều về thì rất là vui với nhau.

!: Vâng, trong gia đình ông gần gũi với ai nhất?

@: Dạ, gần gũi thì tức là với ông anh ruột tôi, tên ông ấy là Phở, bây giờ thì ông ấy mất rồi và bà chị Phương tức là bà chị cả.

!: Vâng, thế 2 cụ nhà thì thế nào ạ?

@: Thưa, ông bố tôi thì mất trong Sài Gòn còn bà mẹ thì ở lại không có di cư, tại vì ông anh tôi vừa nói là ông Phở tôi vừa nói đó thì ông ấy lại ở hậu phương thành ra bà mẹ tôi ở lại chờ ông ấy, lúc mà tôi ở Hải Phòng chuẩn bị di cư thì mẹ tôi ở Hải Dương, chờ ông con lớn.

!: Thưa như vậy là bà cụ ở lại chờ đợi thì trong thời gian chờ đợi đó thì cụ ở với ai?

@: Dạ thưa lúc đó thì ở lại với bà chị mà tôi nói đó, ông anh rể mà lấy bà chị tôi thì ở Hải Dương.

!: Thưa ông thế là gia đình có trải qua giai đoạn năm 1945 chứ, lúc bấy giờ thì ở đâu?

@: Lúc đó thì còn ở nhà quê, từ Bất Hào đó.

!: Ông đã được chứng kiến gì hay là có nhớ gì về cái thời gian đó không?

@: Dạ, cái vấn đề thứ nhất là...

!: Năm 1945?

@: Năm 1945 đó thì lúc đó thì sự thật là vấn đề quốc gia để độc lập giành tự do thì tôi lúc đó mới 11 tuổi thì cũng gia nhập đoàn thể gia đình, thiếu nhi.

!: Thưa ông thế còn vấn đề về năm đói?

@: Năm 45 tức là năm đói thì tôi đã nói là chúng tôi vẫn đi học từ làng lên đến huyện thì trên đường đi rất nhiều xác, có nhiều cái cống, tức là họ đói rét họ nằm xuống cái cống rồi chết luôn đó, thì những người trong làng phải đào hố chôn tập thể thành ra rất là tang thương.

!: Thưa ông gia đình có bị ảnh hưởng gì trong thời kỳ này không?

@: Thưa, cũng may mắn là nhà tôi ở nhà quê cũng tương đối là có ruộng nương, tức là sau này cũng bị liệt vào thành phần địa chủ, thì cũng có cứu trợ, phát cho những người nghèo đó nhưng mà không thể bao quát hết được.

!: Thưa ông thế thì ông ở quê bao lâu thì ông trở về thành?

@: Thưa lúc này tôi nói là từ năm 48 thì cái trường trung học Nguyễn Du giải tán thì tôi cũng thất học từ năm 48 đến năm 52 mới trở về tức là mất 4 năm học.

!: Thưa ông trở về đâu?

@: Trở về Hà Nội, này tôi có nói là 6 tháng xong rồi xuống Hải Phòng học tiếp 1 năm rưỡi nữa rồi đến năm 54, 55 di cư.

!: Thưa ông lý do gì mà ông xuống Hải Phòng?

@: Dạ, lúc đó thì tôi với ông anh, ông anh ông ấy có 1 cơ hội là xuống Hải Phòng để dạy học ở trường tiểu học. Ông anh nhà bác tôi trước dạy ở đó thì ông ấy bị động viên và Thủ Đức thành ra ông ấy nhường cái chân dạy học đó cho ông anh ruột tôi thì tôi mới xuống Hải Phòng để học, đi theo anh.

!: Thưa ông trong thời gian ở ngoài Bắc như vậy đó thì những kỷ niệm gì mà ông còn nhớ mãi?

@: Dạ, thì có 1 kỷ niệm mà này tôi cũng quên nói, năm 48 hay 49 gì đó thì có 1 cái dịch mà Pháp cần quét thì đến làng tôi bao vây, mà vấn đề là không có ??, là vì làng lúc đó thì người ta gọi là tiêu thổ kháng chiến mà lúc đó thì rào xung quanh làng, du kích thì chẳng có súng ống gì hết, chỉ có giáo mác thôi nhưng mà khi mà quân Pháp đến thì giết 1 quả mìn ở ngoài cổng làng, thành ra quân đội Pháp lúc đó tưởng chúng tôi mới là học sinh thôi nhưng mà ông anh tôi mà tôi nói chết rồi đó, thì ông ấy mới chỉ 14, 15 thôi nhưng mà ông ấy to con thành ra lúc vào nó tưởng là du kích, nó bắt, trói, mà nhà gần con sông có bến đò đó, bắt luôn vào. Lúc đó thì tôi 11, 12, 13 gì đó thì người còn nhỏ thì nó không có

bắn chứ mà tôi cũng to như ông ấy thì chắc là chết luôn rồi.

!: Ai bắn?

@: Tức là quân đội Pháp bắn đó, nó cho mình là du kích. Vì có nghĩa là làng thì rào hết rồi xong thì mình giết quả mìn.

!: Thưa ông như vậy thì hồi đó thì làm dưới sự kiểm soát của ai?

@: Lúc đó là dưới sự kiểm soát của chính phủ mà lúc đó là của Việt Minh đó, lúc đó là còn ở vùng ngoài kháng chiến chứ chưa phải là vào hợp thể gì đó. Nhưng mà gọi là cái làng cách xa đồn bost Pháp thì chỉ độ chừng 4, 5 cây số thôi.

!: Thưa ông trước khi mà dưới cái sự kiểm soát của Việt Minh đó, gia đình nhà ta và cả làng quê sống như thế nào ạ?

@: Dưới cái sự kiểm soát của Việt Minh thì lúc đó họ chưa có chương trình đầu tở, khoảng 45, 48, 49 chưa có chương trình đầu tở, họ vẫn để để cho mình công tác nhưng mà vấn đề thu thuế nông nghiệp đó gần như là nó bóc lột hết cái lợi tức của mình. Thí dụ như là mỗi cái thửa ruộng họ chia bình quân cái số người bình quân trong 1 làng xã đó, họ có thâm thù với địa chủ thành ra là mỗi ruộng chỉ sản xuất ra được mười tạ thì họ nói là 2 chục tạ, thành ra cái thuế nông nghiệp là họ thu 50%, nếu bình quân được 20 tạ, mà mình chỉ thu được 10 tạ, họ lấy 50% nghĩa là mình hết. Thì cái lúc đó tôi còn nhỏ và tôi được khuyến khích, lúc đó coi như chính phủ còn chống Pháp giành độc lập nên là dù thiếu nhi nhưng mà cũng được tham gia vào cái chương trình thuế nông nghiệp đó, tôi thấy là thí dụ những người mà bình quân đó thì những người nông dân mà canh tác cho mình thì họ cũng muốn trả thù thành ra họ bình quân 15 tạ trong khi chỉ có 5, 7 tạ. Đây là cái chuyện thuế nông nghiệp, sau này thì chuyện đầu tở nó mới xảy ra sau.

!: Thưa ông thì còn trước khi mà Việt Minh nó đến làng, ở dưới thời Pháp thuộc thì?

@: Ở dưới thời Pháp thuộc thì ông bố tôi là ông ấy cũng gọi là địa chủ, cũng gọi là có chức tước, nghĩa là ông Tổng. Tức là trong làng thì chỉ có ông bác tôi với ông bố tôi là 2 anh em đều có tài sản là 2 ông tổng hết, thành ra Việt Minh sau này nó coi là thành phần địa chủ, cường hào, ác bá.

!: Thưa ông thế thì khi mà về tỉnh thành thì có được cả gia đình không?

@: Dạ, không có được cả gia đình vì lúc đó gia đình thì sự thật là nhà quê thì tài sản cũng không có thu hoạch được bao nhiêu thành ra ra thành phố thì mình là nông nghiệp, không có căn bản về buôn bán, thành ra là chỉ có ông anh tôi thì ông ấy xuống Hải Phòng thì tôi theo đó khi mà ông ấy có cái chức dạy học thì ông ấy bao bọc tôi, thành ra là còn bố mẹ thì ở lại trong làng hết.

!: Thưa ông thì chắc là thời xa xưa đó thì trong cuộc sống trong gia đình thì ông còn nhớ những cái ngày lễ chạp có cái gì đặc biệt riêng tư của gia đình mà họp mặt hay là vấn đề đặc biệt của dòng họ?

@: Cái vấn đề đặc biệt thì chỉ có những ngày giỗ hay ngày tết, những ngày giỗ thì tụ họp tất cả thâm quyến của gia đình đến và có khi những cái ngày tết thì cũng có lì xì cho con cháu thì lúc đó tôi còn nhỏ thì cũng mừng lắm, rồi thì trong làng có những ngày hội làng đình đám thì có chống quân, hát chèo thì chúng tôi còn nhỏ thấy mặc quần áo hoa hòe thì thích lắm, ham lắm.

!: Thưa ông thì sau bao lâu mình không còn cái đó, sống dưới thời Việt Minh bao lâu thì còn cái đó không?

@: Sống dưới thời Việt Minh thì sau này thì cái vụ đình đám thì nó không còn phong phú như trước nữa nhưng mà đến lúc mà cái giai đoạn mà 48 thì còn chiến tranh mà tiêu thổ kháng chiến thành ra là đình đám, đình cũng bị đục tường, họ cứ nói tiêu thổ kháng chiến bây giờ phải đục tường ra cho quân đội Pháp không có chỗ cư trú. Trong nhà tôi, mấy cái nhà, cửa sổ cũng phá ra hết để người ta nói là vườn không nhà trống, thành ra không có giúp ích được gì, lúc quân đội Pháp đến cũng không có cần phải những cái che đậy như vậy. Nhưng mà họ muốn tiêu thổ có thể là 1 cách để mà giảm cái tài sản của mình đi để mà tiêu diệt địa chủ đó.

!: Thưa ông như vậy thì cái hạn khi mà Cộng sản nó vào Việt Minh nó chiếm như vậy khi mà gia đình ông ra được đến thành thì gia đình có bị ảnh hưởng nhiều từ cuộc chiến đó không?

@: Thứ nhất là tôi nói gia đình tôi bị ảnh hưởng như là ông anh tôi bị bắn đó thì đó là cái điều tôi nhớ nhất và cái thứ 2 là khi mà năm 54, thì tôi còn ở Hải Phòng, còn ông anh tôi thì lại bị động viên khóa 5 Thủ Đức thành ra tôi tiếp tục học mà tôi lại phải đi dạy học thế ông ấy, vừa dạy học, vừa đi học, đây là cái ảnh hưởng và vấn đề tài sản, không mang được gì hết vì lúc đó bố mẹ tôi phải trốn tránh cái chương trình đấu tố đó thành ra ông đi ra Hải Phòng với tôi rồi tiếp tục đi vô trong Nam, di cư vào trong Nam.

!: Tức là tránh khỏi cái thời gian họ thực sự đấu tố?

@: Vâng, đấu tố. Nếu mà còn lại ở làng thì chắc không tránh được.

!: Thưa, thế gia đình nhà ta vào Nam năm nào?

@: Năm 55. Sự thực ra thì ông bố tôi thì vô năm 54, thì ông cụ trước là có 2 bà đó, mẹ ruột tôi thì ở lại Hải Dương như này tôi nói, còn ông bố tôi đi với bà kia, thì bà mẹ kế tôi đi vô trong Nam với 2 cô con gái năm 54, còn tôi thì vô năm 55, còn ở lại để thăm bà mẹ ở Hải Dương.

!: Vâng, khi mà ông ở lại trẻ như vậy thì đi vào trong Nam có gì trở ngại không, có bị rắc rối gì khi ở lại không?

@: Dạ, cái vấn đề khi mà tôi còn ở Hải Phòng đó thì tôi thường xuyên phải đi Hải Dương và Hà Nội, vì có cái ông anh mà tôi gần nhất thì ông ấy lúc đó là đầu quân cho Việt Minh, kháng chiến thì ông ấy đi từ năm 49, đến năm 53, 54 ông ấy về Hà Nội thành ra tôi có đi lại mà mặc dầu tôi sống ở Hải Phòng, thành ra có cái căn cước ở Hải Phòng, đi lên Hải Phòng mà ở đây là Hải Dương thì nó vẫn cho ở Hải Phòng, còn nếu trường hợp nào người nào mà cư trú ở Hải Dương hay Hà Nội mà không có giấy cư trú ở Hải Phòng thì không đi được. Thành ra trong cái thời gian mà tôi luyện tiếc trong thời gian tôi ở Hải Phòng là mẹ tôi ở Hải Dương đó, thì ông anh còn về được Hà Nội, lúc đó ông ấy còn ở trong quân đội Cộng sản, nhưng mà có cái đặc biệt là khi lên tôi biết ông ấy ở trại nào có đến thăm 2 lần nhưng mà không được gặp.

!: Tại sao ạ?

@: Tại vì nó không cho gặp, khi mà đến thì nó cứ bảo là không có ở đây. Thế và 2 ông anh con nhà bác tôi thì ở lại Hà Nội, ở lại chứ không di cư, thành ra ông anh ruột tôi có đến thăm 2 ông anh con nhà bác đó thì mỗi lần đi đến thăm thì phải có 2 người đi bên để

tam tâm chế, thành ra đến thì chỉ nói chuyện sơ sơ thôi, thăm hỏi vợ vẫn chứ không được bộc lộ 1 cái gì hết, tức là cái chính sách tam tâm chế. Thế rồi sau này không biết là tôi có ghi không nhưng ông anh tôi ghi tiểu sử là con cường hào, ác bá, địa chủ thành ra sau này nó không cho vào quân đội nữa mà nó cho sang dân sự, đi học nông lâm nghiệp ở Hải Phòng, nhờ có vậy thì cũng là kỹ sư nông lâm nghiệp.

!: Thưa ông thế rồi sau đó có bị ảnh hưởng gì nữa không, nó có hại 1 vấn đề gì vì là con cường hào, ác bá?

@: Lúc đó thì nó chỉ có cái tiểu sử, nguồn gốc của mình thì nó biết vậy nhưng mà nó cho về dân sự tức là nó đã thanh toán khỏi vấn đề chiến đấu, vấn đề thăng cấp nọ kia, nó cũng như là vấn đề sa thải gián tiếp.

!: Vâng, cho đến bây giờ ông ấy có còn không?

@: Dạ, cũng mất cách đây 4, 5 năm rồi.

!: Thưa ông khi mà ông ở lại, năm 55 mới vào trong Sài Gòn thì đi bằng phương tiện gì?

@: Dạ thưa, lúc đó thì mới đầu sự thực là lúc đó tôi chưa có quyết định, thành ra đi vô cái tàu, tàu há mồm tức là chờ di cư đó thì vô đến trong Sài Gòn đó thì lúc đó là thấy mình...

!: Dạ, ông đi từ đâu đã?

@: Từ Hải Phòng.

!: Từ Hải Phòng?

@: Vâng, xong rồi vô trong Sài Gòn.

!: Đi thẳng vào Sài Gòn bằng cái tàu đó?

@: Bằng tàu đó, lúc đó thì năm 54, 55 đó thì gọi là tàu Mỹ để cung cấp di cư cho người tị nạn, thành ra cái tàu đó là tàu dân sự di cư cho người tị nạn. Thì lúc đó tôi đi thì từ Hải Phòng đi vô thẳng Sài Gòn thì đi bằng cái tàu, tôi không nhớ đi khoảng bao lâu, mấy ngày mấy đêm gì đó.

!: Có gặp gì trở ngại không?

@: Dạ không nghĩa là không có gặp gì trở ngại hết, trên tàu nó có cái là, chỉ có 1 vấn đề là lúc đó bên tiếp tế nó có cấp lương thực tương đối đầy đủ.

!: Ông vào Sài Gòn như vậy là vào khoảng tháng nào, năm bao nhiêu?

@: Tôi vào là khoảng tháng 2, tháng 3 năm 55 đó nhưng mà có ai là lúc đó tâm thần tôi chưa được ổn định, thành ra tôi vào Sài Gòn nhưng mà tôi còn mông lung lắm, lúc đó có nghĩa là học vấn gián đoạn và vào đó thì mình lớn rồi mà không tìm được bạn bè, tôi thấy chán nản, tôi lại quay về.

!: Ô, đi bằng phương tiện gì?

@: Lúc đó tàu lại trở về.

!: Cũng tàu đó trở về?

@: Vâng, tức là người nào mà muốn tình nguyện đi về thì nó trở về, những cái tàu mà nó chở dân di cư vô trong Sài Gòn xong đó thì nó lại trở ra nó đón tiếp, thành ra cho cái tàu đó chở mình đi về.

!: Cái tàu đó lại chờ mình về tiếp? Nhưng mà có phải nộp giấy tờ gì không?

@: Không. Tức là lúc đó mà người nào tình nguyện đi về là nó cho về.

!: Xong ông về bao lâu?

@: Tôi về thì thực sự không được bao lâu hết. Tôi về Hải Phòng thì có 1 số người trong Sài Gòn gửi thư ra, vào đến Hải Phòng thì có 1 số bà con thân thích mới gửi thư, gửi quà bánh, thì tôi về đến bến Sáu Kho, Hải Phòng đó thì lúc đó là cái ngày mà tiếp thu cuối cùng của Pháp với quân đội quốc gia, là cuối cùng tiếp thu. Thành ra nó chỉ còn cái bến tàu này, với cái cửa khẩu thì bên này là cảnh sát, công an của Cộng sản gác, bên này là quân Mỹ gác, và những người xuống tàu là lính Pháp rút lui thôi, thì tôi về đến bến thì lúc đó có buổi họp ủy ban quốc tế còn nha kiểm soát cũng tới luôn, thì tôi ra tới cổng chỗ mà tụ tập ở bên ngoài cổng của công an rồi đó thì ủy ban kiểm sát đình chiến có ra hỏi 1 số tức là khoảng mười mấy người, vừa ở Sài Gòn về thì ủy ban đình chiến hỏi là “có phải là muốn đi cư không?”, thì lúc đó mọi người vừa ở Sài Gòn ra về thì trả lời là “không, chúng tôi vừa ở Sài Gòn ra về” thành ra ủy ban kiểm soát hành chính nói OK. Lúc đó tôi cũng do dự không biết làm sao hết, 54, 55 thì khoảng 20, 21 giờ đó, thì tôi lại bị 1 số người gửi thư, quà bánh tôi lại phải đi bộ vào trong phố lúc đó ở Sài Gòn thì phố Cầu Đất là phố lớn nhất lúc đó, thư từ, quà bánh là do mấy người thân người ta gửi, mấy gia đình đó mới bảo là nếu muốn đi là phải đi ngay, nếu chần chừ là không đi được nữa. Thế thì tôi phải xách vali, tại vì vali hồi đó không có bánh xe như bây giờ, cái vali lớn mà nặng lắm, đi từ phố Cầu Đất mà ra tới chỗ Sáu Kho, cũng là khoảng 2,3 cây số. Thì ra đó những nhân viên kiểm soát hành chính lui mất rồi, họ đi mất rồi, thì tôi ra đó, công an cảnh sát hỏi là “anh đi đâu?” thì là tôi mới bảo “tôi có gia đình trong Sài Gòn, tôi phải đi”, họ bảo “không, vào đây”, tức là vào trong cái đồn của họ đó để nói chuyện. Tôi thấy mấy tiếng nữa thì quân đội Pháp rút lui, thì đó là kế chần chừ của họ, tôi bỏ vali đó tôi chạy ra chỗ mấy lính gác thì nó có cái cây như là cây chắn đầu tàu hỏa đó thì tôi bám lấy, bên này thì công an, cảnh sát nắm tay tôi, tôi cứ giữ lấy cái cây đó, thì đám lính gác của Pháp đâu có biết làm sao được tại vì nó cũng là lính thôi, thì nó kêu ông sỹ quan trung úy Pháp ra,. Trung úy Pháp ra hỏi thì có 1 ông thiếu úy người Việt Nam, tôi nói là “tôi muốn đi thăm gia đình trong Sài Gòn”, thế thì cãi nhau, 2 bên Pháp với công an, cảnh sát đang nắm tay tôi cãi nhau ấy thì nó bảo là: còn đang ở bên này nó kiểm soát, nó có quyền, thế thì ông trung úy Pháp hẩy tay tôi vô, thì tôi chui tọt qua, nghĩa là bên kia cảnh sát công an cũng buông tay ra rồi thế là tôi chui tọt qua, công an mới nói là “người ở bên này chúng tôi phải kiểm soát”, thì trung úy Pháp nói là “bây giờ anh ấy ở bên đây rồi”. Đây là tôi nhớ nhất cái vụ đó, nếu mà trường hợp tôi bị kẹt lại thì chắc cũng hoạn nạn mà chắc bị ??

!: Thế là bên kia thì là cảnh sát, công an là của Việt Cộng, bên này là của Pháp?

@: Thì nó chỉ có 1 cái cây như là cây chắn xe lửa vậy thôi, thì bên này là bến tàu thành ra Pháp nó canh mấy cái tàu di chuyển mà chờ lính Pháp rút lui thôi.

!: Rồi sang bên đây thì họ đưa ông đi?

@: Thì họ cho tôi lên tàu, lúc đó chỉ có mình tôi là dân sự, còn lại là lính cao cấp hết.

!: Cũng là 1 cái may mắn. Thưa ông thế thì ông đến Sài Gòn thì ông vào ở nhà ai?

@: Dạ, vào đến Sài Gòn thì lúc đầu tôi cũng tìm đến nhà bà bác. Bà bác thì nguồn gốc thế này, tôi có 2 ông anh, ông anh ở ngoài Hà Nội không có đi, thì lúc mà bà bác bà ấy đi

chuyên ở Hà Nội thì tôi là giúp làm căn cước với thẻ đưa lên từ Hải Phòng cho bà ấy thành ra bà bác với 2 cô con gái nhỏ thì có cái giấy tờ ở Hải Phòng thì mới đi cùng với tôi được, thành ra khi tôi vào, tôi tìm và ở với bà bác.

!: Thưa ông, ông nói sơ về cái thời gian khi ông vào trong Nam năm 54?

@: 55, cuối năm 55 đó.

!: Cuối năm 55, thì lúc đó ông đi làm hay là đi học?

@: Cái trường hợp mà để tôi nhớ lại cái kỷ niệm mà ban nãy quên nói là cái lúc kỷ niệm còn ở quê đó thì có 1 trường hợp thế này mà tôi cũng nhớ nhất. Khi đó là còn nhỏ mà tắm ở dưới ao, thì mấy anh em tắm thì trượt chân, người nọ kéo người kia thì tuột cả 3 người xuống ao mà đều bơi không giỏi hết, thế thì tôi với anh họ tôi, anh nhà bác đứng trên bờ, cứ tưởng mấy người đùa nhau chơi, thành ra không có phản ứng gì hết, thế là cái anh nhỏ nhất mới ngoi được lên, la lên thì trong nhà mới chạy ra, đây là cái vấn đề gọi là tôi với anh kia đứng trên bờ ao cười, không có biết gì hết, tưởng mấy người đó đùa nhau thôi. Thế thì giờ tiếp tục, nói đến chuyện mà bà hỏi, vào Sài Gòn năm 55 đó thì lúc đó có cái trại học sinh tạm trú di cư, thì lúc đó tôi đến sau đó thì chính phủ lập ra để mà tài trợ cho những học sinh còn nhỏ mà gia đình thiếu thốn đó, trại di cư của học sinh. Lúc đầu tôi cũng muốn xin vô đó, thì đó là chính phủ tài trợ mà nhưng họ nói hết chỗ rồi vì tôi vào quá trễ, quá kỳ hạn. Thì mới đầu tôi cũng xin được cái việc tạm thời ở trong đại đội cảnh sát trinh sát gì đó, làm được đâu 3 tháng thì cái đại đội đó giải tán thì tôi lại thất nghiệp. Thì thất nghiệp thì tôi mới nhờ 1 người bà con, thì ông ấy tôi kêu là ông cậu, ông ấy làm cho sở Mỹ thì tôi cũng tương đối yên tâm, ông ấy cũng kha khá, tôi nói là tôi xin trở lại học và tôi vay ông ấy 500, lúc đó là cũng khá lắm, 500 tiền Đông Dương. Thì đâu được 1 năm, tôi tiếp tục học được 1 năm rưỡi, thì sau đó cái tình trạng quá bấp bênh mà tôi lớn tuổi rồi thì tôi đầu quân vô võ bị Đà Lạt.

!: Thưa ông thế đó là năm nào?

@: Đó là năm 57, năm 57 là khoảng tháng 3 năm 57 là tôi đầu quân cho võ bị Đà Lạt.

!: Thưa ông khi mà ông học ở trên võ bị Đà Lạt mấy năm?

@: 3 năm.

!: 3 năm, sau khi ra trường thì ông đi về đâu?

@: Tôi lại nói cái chương trình huấn luyện trong trường, có lẽ bà muốn biết cái đó.

!: Vâng, xin ông cho biết.

@: Thì cái chương trình huấn luyện đó 3 năm thì cái chương trình đó thì tôi là khóa đầu tiên cải tiến nó. Mới đầu thì cái khóa trước tôi, tôi là khóa 14, thì khóa 13, khóa 12 chỉ học có 12 tháng thôi, khóa 13 học 3 năm, thì đến khóa của tôi thì bắt đầu học 3 năm và sau đó là 4 năm. Thế thì trong cái thời gian ở trong trường đó, trong 8 tuần đầu tiên thì họ cải tiến giống như cái chương trình ở trong trường ?? của Hoa Kỳ, vừa học văn hóa vừa học quân sự. Ở Đà Lạt có 1 mùa mưa, 1 mùa nắng, thì mùa nắng học quân sự, mùa mưa học văn hóa ở trong nhà, trong phòng học. Thì cái khóa 13 và khóa tôi thì là đầu tiên có cái chương trình huấn luyện đàn anh huấn luyện cho đàn em trong 8 tuần, 8 tuần đầu. Thì hết 8 tuần đầu thì mình mới được gắn anpha, là chính thức là nhân viên sỹ quan, còn 8 tuần đầu chưa phải, mới là lính thôi, thì thành ra cái 8 tuần đầu sơ khởi đó thì người ta

huấn luyện rất cực nhọc, nghĩa là ông Phó Đại Anh ông ấy huấn luyện là ông ấy hành hết sức, họ hành mà không để mình có thời giờ mà thở vậy đó. Tôi nói cái vấn đề này thì mình là học sinh mới vào trường cũng nghĩ là nó có khe khát quá thì mình vẫn chịu đựng được nhưng mà quá sức chịu đựng. Mới là học sinh thôi mà đi máy bay từ Sài Gòn lên phi trường Liên Khã ở Đà Lạt đó thì được GMC chở đi vào trường, thì ở phi trường, vừa xuống phi trường thì được GMC chở lên đến trường thì ông Phó Đại Anh ông ấy bắt xuống xe từ cổng trường mà đi vào doanh trại mà từ cổng trường đi vào doanh trại nó cũng khoảng hơn 1 cây số, mà xuống cầm vali xách vô mà đói khát chưa ăn uống gì hết, vừa xách vali vừa chạy vào văn phòng, vào văn phòng ngủ thôi, nhưng mà vào phòng ngủ tưởng cho nghỉ nhưng mà phải bỏ vali ở đấy để ra tập, cái đó là tôi nhớ nhất. Nghĩa là ông Phó Đại Anh ông ấy không có kiêng nể anh là con ông cháu cha gì hết, không cần biết, nghĩa là anh mà là con ông cháu cha thì càng bị hành, vì vấn đề...

!: Hình như là họ uốn nhục cho sức chịu đựng?

@: Vâng, là uốn nhục đó.

!: Thưa ông như vậy sau đó thì thế nào?

@: Sau đó thì khóa đàn anh không có huấn luyện trực tiếp nữa mà các sỹ quan huấn luyện, tương đối nó cũng thoải mái hơn, nhưng mà không phải thoải mái vấn đề huấn luyện hay hành xác thôi nhưng mà ông Phó Đại Anh ông ấy vẫn là chỉ huy của mình. Tức là sáng ra ông ấy cũng tập hoặc đi ăn, ông ấy hướng dẫn đi, ví dụ ra cửa phòng tập hợp trễ chừng 1 phút thôi cũng bị phạt, đi ăn thì cũng phải chạy tới phòng ăn, mà phòng ăn thì phải ngồi nghiêm chỉnh ăn chứ không được ngồi thoải mái.

!: Cái đó họ dạy về tác phong. Thưa ông ở trên đó họ dạy những môn gì?

@: Dạ thưa đủ thứ, vấn đề về quân sự, vũ khí, tác chiến rồi địa bàn, sử dụng địa bàn rồi chiến tranh chính trị, đây là vấn đề tất cả các môn học về tác chiến là chính thì tác chiến học về lý thuyết xong rồi phải ra thực hành bên ngoài, nòng chống rồi thì ban đêm có thể định hướng để dùng địa bàn đi ban đêm. Thí dụ như ban đêm thì chờ ra 1 cái địa điểm nào đó xa rồi mình dò địa bàn đi về đúng hướng, nếu mà đi không đúng hướng thì mình gặp phải những bụi cây hay gì đó thì mình phải đi đường xa hơn, thì học công binh, học chất nổ, mìn, súng ống.

!: Thưa ông rồi khi ra trường thì ông đi về đâu và tìm việc ở đâu?

@: Dạ, tôi học cái đó trong 3 năm. Thì như này tôi nói là cái vấn đề văn hóa thì vào mùa mưa thì học cái chương trình từ đệ nhị trở lên, đệ nhất rồi lên đến đại học, thì sau này cái chương trình nó bành chướng hơn là những khóa học 4 năm. Thì sau khi ra trường, lúc đó là năm 60 đó, tôi ra trường, thì được nghỉ phép đâu, tôi không nhớ nhưng mà khóa tôi được nghỉ phép độ chừng 15 ngày hay sao đó hay nửa tháng tôi không nhớ rõ. Thì hết nghỉ phép phải trình diện bộ tổng tham mưu rồi sau đó mới cho về đơn vị nào đó, thế thì, để tôi nhớ lại.

!: Chọn binh chủng ở đâu ạ?

@: Cái lúc mà trước khi ra trường đó thì có trung tâm trắc nghiệm lên để trắc nghiệm về tâm lý, để coi xem mình có khả năng về ngành nào thì mới cho về ngành đó. Thì cái khóa của tôi đó gọi là võ bị Đà Lạt đó sẽ phân ra, ví dụ về nhảy dù 10 người, về không quân 10 người, hải quân 10 người. Tôi thì được trắc nghiệm về ngành quân cụ thì lúc đó lên trình

diện, tức là tôi đã được làm về quân cụ mà chưa có chuyên môn về quân cụ, thành ra lúc trình diện bộ tổng tham mưu thì nó chỉ định cho về gặp cục quân cụ để cục quân cụ phân phối. Thế thì khi mà về cục quân cụ phân phối thì tôi với 4 người nữa nghĩa là có 5 người được phân về cục quân cụ thì phân tôi và 1 anh nữa đi ra vùng 2 tức là lên Nha Trang, xong còn 2 người nữa thì ra Đà Nẵng còn 1 người thì được ở lại Sài Gòn. Thì 1 người đó tôi cũng không rõ nhưng hình như cũng có bà con trong bộ tổng tham mưu xin cho.

!: Thưa ông tức là ông đóng tại Nha Trang?

@: Dạ không phải, ra Nha Trang chỉ là cái bộ chỉ huy của ngành đó thôi, ngành quân cụ, tức là lúc đó gọi là tiểu đoàn quân cụ ở Nha Trang, nhưng mà ở Nha Trang thì có đại đội Ban Mê Thuật và những tiểu đoàn Playku. Thì tôi được đưa lên Playku còn cái ông thứ 2 đi với tôi thì được đưa ra Ban Mê Thuật, thì lên Playku đó thì đại đội đó nó có 1 trung đội ở Kon Tum, 1 trung đội ở Phú Bồn, và 1 tiểu đội ở Đắc Tô, Đắc Súp. Thì mục tiêu của ông tiểu đoàn trưởng ở Nha Trang, ông ấy muốn đưa tôi lên Playku và ông ấy còn gửi gắm tôi cho ông đại đội trưởng để đưa tôi lên Đắc Tô, nhưng mà chưa có dịp đến Đắc Tô thì ở trên đó được đâu 2 tháng thì lại kêu về trường học thêm 8 tháng nữa. Đây là học chuyên môn.

!: Thưa ông rồi đơn vị ông có trở lại cũ không hay là?

@: Có, sau khi học hết cái giai đoạn quân cụ đó rồi đó thì lúc đó trường còn ở trong Thủ Đức, trường bộ binh Thủ Đức, cái trường quân cụ nó nằm trong đó. Lúc đó thì chúng tôi có là ??nhưng mà vào học cái trường Thủ Đức, nhưng mà vào đó nó bắt tháo lon hết, nghĩa là chỉ là lính thôi, đi học, không có đeo lon gì hết, thành ra mình gặp ông sỹ quan nào cũng phải chào hết, hạ sỹ quan cũng phải chào nếu không là kỷ luật, đến khi mà mãn khóa trên quân đội luôn. Chị hỏi tiếp đi ạ?

!: Thưa ông, ông gặp bà nhà vào thời điểm nào?

@: À vâng để tôi nói tiếp chuyện này. Tôi xin nói tiếp chuyện là sau khi học xong quân cụ xong thì có đi đâu, có trở lại đơn vị cũ không thì có, tôi có trở lại Playku, tôi vào làm trưởng văn phòng sỹ quan quân sự, trưởng văn phòng sỹ quan cơ dục, nghĩa là coi về vấn đề quân trang vũ khí, văn phòng quân dục là bộ não để điều khiển sửa chữa những vấn đề quân trang, quân bị thì tôi là trưởng phòng cơ dục. Thì cũng được 7, 8 tháng gì thôi, thì dĩ nhiên là có nguyên do là tôi ở 7,8 tháng ở văn phòng công xưởng đó thì tôi không nhớ rõ là bao nhiêu tháng nhưng mà chưa được 1 năm thì tôi được sở quân cụ kêu về là vì tôi ??quá, là huấn luyện viên cho quân cụ, về trường quân cụ thì lúc đó trường quân cụ nằm ở trong liên trường võ quan Thủ Đức. Rồi sau đó thì chưa được 1 năm thì trường quân cụ nó dời về ??ở Gò Vấp thì tôi bắt đầu là huấn luyện viên, mới đầu là huấn luyện viên quân xa, vì lúc tôi học tôi chuyên về quân xa, sau đó về quân cụ thì tôi vừa là huấn luyện viên quân xa rồi tôi học tiếp 1 khóa về ??, rồi sau đó là huấn luyện viên về ??.

!: Đó là binh nghiệp của ông.

@: Vâng.

!: Thế chức vụ cuối cùng là gì ạ?

@: Tức là sau cùng đó, đến 75 đó thì là thiếu tá.

!: Thế thì thời điểm nào thì ông gặp bà nhà?

@: Dạ thưa cái vấn đề này thì cũng trôi nổi lắm.

!: Ông cứ nói vắn tắt.

@: Cái lúc mà tôi về tức là ở trường quân cụ đó, là tôi lại đi lại đi học thêm ở bên 1 khóa ở bên Hoa Kỳ năm 68, thì năm 68 tôi đi học khóa ??ở Foli, 3 tháng rưỡi thì về trở lại ở trường quân cụ, sau đó đến năm tôi lại lên làm đại đội trưởng ở đại đội quân cụ ở Playku, trở lại lúc trước là trưởng văn phòng bây giờ lên làm đại đội trưởng. Làm đại đội trưởng được 2 năm, lúc đó thì tôi lấy bà xã rồi nhưng mà cái lúc lấy bà xã thì thế này, lúc đó tôi ở Sài Gòn thì làm huấn luyện viên trường quân cụ đó thì đi dự đám cưới 1 ông bạn học cùng khóa bọn tôi thì ông ấy lại là bà con với bà xã tôi, nên gặp bà xã tôi ở đám cưới thì bà mẹ của ông bạn tôi giới thiệu, thế là năm 65.

!: Ông bà lập gia đình năm 65? Thưa thế thì cuộc sống của ông bà thời đó, thời mà sau khi lập gia đình thì có 2 cháu?

@: Thì đó là lúc tôi nói mà tôi lấy bà xã tôi thì tôi đang là huấn luyện viên trường quân cụ, thì khi mà sang bên Hoa Kỳ học cái khóa mà tôi vừa nói đó ??thì bà xã tôi về ở với bên ngoại. Lúc đó thì bà ấy đang có bầu cháu lớn. Thì khi mà tôi học ở Foli trở Việt Nam rồi, thì lúc gặp bà xã rồi thì sau đó mới sang Hoa Kỳ, năm 68 trở về, thì mới trở về ngày hôm trước thì bà ấy đi sanh, hôm sau bà ấy đi sanh. Thì tôi về được 1 tuần lễ thì ông cục trưởng của tôi là ông đại tá Trọng đó đưa tôi lên Playku trở lại đó thì mới đầu đi lên làm phó thôi nhưng sau khi lên được mấy tháng thì làm đại đội trưởng, mục đích của ông ấy là để tôi thế cái ông đại đội trưởng cũ. Đến năm 70 thì ông cục trưởng cũ của tôi là ông đại tá Trọng đó ông ấy cũng gọi là mất chân mất cẳng ông ấy bị tống đi học, đi học tham mưu cao cấp, thì ông chỉ huy trưởng quân cụ của tôi trước, ở trường quân cụ đó thì nghĩ tôi là cánh của ông cũ cho tôi đi học.

!: Thưa ông, qua cái chính biến năm 1963 thì cái thời đó ông có vào nhà binh hay chưa vào nhà binh?

@: 63 tôi có. Năm 63..

!: Năm 60 ông ra trường rồi?

@: 60 tôi ra trường rồi. 63 là tôi ở trường quân cụ.

!: Thì thời đó ở chỗ ông ở có bị ảnh hưởng gì không?

@: Không, ở đó không ảnh hưởng bởi chính biến. Mãi đến năm 68 thì Cộng sản nó mới đánh vô, năm Mậu Thân đó nó mới đánh vô khu Gò Vấp, mà trong cái quân trại của tôi nó có 1 cái lô cốt mà nó bắn chết 1 ông ở trên cái lô cốt đó.

!: Thời nào ạ?

@: Thời năm 68 Mậu Thân, 68 Mậu Thân thì tôi đang ở bên Hoa Kỳ, lúc đó thì gọi là mộng lung lắm vì những cái TV truyền hình bên này là ở nào có cháy hay đánh giết là nó có chiếu hết trên TV. Ngay cái vụ mà ông tướng Loan bắn thẳng Việt Cộng cũng chiếu ngay trên TV, cái cảnh đó thì dân chúng ở bên này nó thấy nó rất là ngạc nhiên vì nếu là tù binh mà mình bắt được rồi thì không có được bắn nếu có luật pháp.

!: Thưa ông như vậy là cái thời điểm mà trước năm 63 thì gia đình của ông sống như thế nào?

@: Dạ thì lúc đó thì tôi cấp bậc lúc đó mới là trung úy thôi thì tương đối lương chính phủ quốc gia lúc đó cũng tương đối gọi là không có nhiều lắm nhưng mà đủ sống, thì bà xã tôi thì có con nhỏ rồi. À quên, 65, 63 thì lúc đó thì tôi còn độc thân mà, thì vấn đề lương bổng thì tương đối là thoải mái.

!: Thưa ông sau 63 thì cuộc sống có gì thay đổi không?

@: Sau 63 thì tới 65 tôi mới lập gia đình với bà xã thì chừng, cũng không có gì mà thay đổi lắm nhưng mà lúc đó sau khi mà chính biến quân đội đảo chính thì cái sự cứu xét tăng thưởng nó tương đối dễ, thành ra tôi mà trong cái thời của ông Diệm đó thì từ trung úy lên đại úy rất là khó khăn, có khi 8, 9, 10 năm cũng không lên được, nhưng mà sau khi mà đảo chính quân đội mà nắm quyền thì cái chương trình mà tăng thưởng tương đối dễ dàng hơn. Lúc đó tôi là trung úy có 4 năm thôi, 4 năm rồi lên đại úy.

!: Thưa ông thế thì trong thời gian trước năm 75 thì có cái kỷ niệm gì và kinh nghiệm gì ông còn nhớ và muốn nói, chia sẻ, cái kỷ niệm trong cuộc sống, trong gia đình, cả thời đi học và thời đi làm, ông có muốn nói gì về quãng thời gian đó, năm 75?

@: Khoảng thời gian trước năm 75, cái vấn đề trong quân đội thì vấn đề di chuyển nó là thường xuyên, thành ra tôi muốn nói là sau khi mà tôi trở lại đại đội Playku được 2 năm đó thì ông đại đội trưởng cho đi học để mà cho người khác thế vào. Thì tôi học ở đó năm 70, lên học tham mưu trung cấp ở trường Đà Lạt luôn, sau đó lại học thêm về sỹ quan cao cấp ở làm ở cục, có cái khóa học cao cấp ở quân cục. Sau đó thì tôi mãn cái khóa cao cấp quân cục đó thì tôi về lục quân công xưởng, tại vì cái ông mà hồi trước là đại đội trưởng của tôi ở Playku đó ông ấy biết tôi về lục quân trước rồi ông ấy xin cho tôi về đó phụ tá ông ấy. Thì ở lục quân quân xưởng được 2 năm, năm 73 thì tôi được biệt phái lên tổng cục tham mưu, tổng cục tiếp vận đó, được chừng khoảng 1 năm đó thì tôi lại được cử đi học 1 khóa ở Hoa Kỳ, khóa ??, là cái khóa quân cục cao cấp cho cấp tá. Sau khi mà đi học cái khóa đó rồi tức là năm 73 đến 74 đó, tháng 6 năm 74 tôi về thì cũng học ở tổng cục tiếp vận ở trên tổng tham mưu thì khi mà làm ở trên đó, thì làm ở tổng cục tiếp vận thì những đơn vị mà tiếp vận đó như giang đoàn quân vận đó trực thuộc tổng cục tiếp vận. Thì đến cái ngày mà sự thực ra thì tôi về mới được có mấy tháng thì là mất nước đó, tháng tư năm 75 tôi về thì là di tản sang Hoa Kỳ đó, thì lúc đó có mấy cố vấn mà làm ở chỗ chúng tôi đó thì họ đi về mất rồi, mình đi tìm cũng không được. Sờ dĩ cái ngày cuối cùng là ngày 29 tháng 4 đó, thì tôi chạy ra Tân Thuận Đông tức là lúc đó thì là giang đoàn trực thuộc của tổng cục tiếp vận thì lại bị cái lực lượng trực thuộc ở đó lấy hết tàu mà tụi tôi gọi là trực thuộc của tụi tôi, mà bây giờ tụi tôi lại phải van xin lực lượng đặc biệt đó cho tụi tôi 1 cái tàu, cho lại cái tàu mà cái tàu lúc trước là chở dầu ra tiếp tế miền Trung, tại vì trên cái thuyền đó toàn là thùng dầu, chúng tôi phải lặn hết các thùng dầu xuống sông.

!: Thưa ông cái chiến cuộc năm 75 có ảnh hưởng gì đến gia đình ông không?

@: Dạ thưa cái chiến cuộc năm 75 đó như vậy là tôi nói là gia đình thì gia đình chúng tôi thì có chị gái tôi, chúng tôi có 3 đứa con nhỏ thôi, lúc đó cháu lớn là 6 tuổi và cháu nhỏ là 2 tuổi, thì lúc tôi ở Mỹ về thì cháu mới sinh được mấy tháng, thế thì 75 thì cháu mới có 2 tuổi. Thì vấn đề gia đình mà có những...

!: Trực tiếp tham gia vào chiến tranh, có không ạ?

@: Có ông anh ruột tôi, vào năm 75 Mậu Thân, không đó là năm 72. Tức là ông ấy là anh

ruột của tôi đó nhưng mà là con của bà khác.

!: Ông ấy chết như thế nào ạ?

@: Ông ấy đóng đồn ở Biên Hòa, ông ấy là quận trưởng nhưng mà nó có nội tuyến đánh vô, nó bắn chết ông ấy, ông ấy ở trong lô cốt đó thì nó có nội tuyến nó biết, nó bắn chết.

!: Và ngoài ông ấy còn ai không ạ?

@: Đấy, tức là còn ông ruột tôi chết năm 75 đó, đấy là ông thứ 3 còn ông anh lớn đầu thì là chết năm 72.

!: Ông ấy chết còn gia đình thì ra làm sao?

@: Gia đình thì bà chị dâu của tôi thì có 8 đứa con, 1 đứa con trai, 7 đứa con gái thành ra rồi sau đó bà ấy buôn bán xoay sở rồi sau đó năm không nhớ lắm, nhưng gọi là 1 vài đứa đi trước rồi bà ấy đi sau với 1, 2 đứa con sau. Bà ấy sang mới đầu lên ??, sau đó sang Cali ????. Thì bà ấy đưa được hết mấy đứa con sang bên này, sau này thì mấy đứa con nó cũng thành tài, và bà ấy mới mất cách nay 2 năm.

!: Dạ, ngoài 2 ông anh bị mất thì đại gia đình còn ai trực tiếp bị ảnh hưởng của chiến tranh không?

@: Dạ thưa đấy tức là vấn đề mà ảnh hưởng của chiến tranh thì tài sản là mất hết, thì là tránh đầu tổ nên bỏ hết nhà của luôn.

!: Một lần từ năm 1954, 1955?

@: Từ năm 49.

!: Thưa ông thế thì lý do gì mà ông bà quyết định sang đây năm nào?

@: Tôi sang năm 75 tại vì sự thực thì tôi nghĩ rằng, tôi là người Bắc di cư, thì đây là 1 cái tội với Cộng sản, thứ 2 là cái tội được vô Sài Gòn thì lại tình nguyện vô Đà Lạt, đây là cái tội thứ 2, cái tội thứ 3 là cái tội tôi đi du học ở Mỹ 2 lần, thì thường thường là những người du học Cộng sản nó cho là spy, gián điệp hết. Thế thì cái vấn đề mà cái lúc 75 đó, tôi bảo là bằng mọi cách phải đi bằng được, nếu trường hợp mà bà xã tôi và các con phải ở lại thì gắng chịu thôi nhưng mà tôi phải thoát thân.

!: Dạ thưa ông hôm đó là ngày bao nhiêu?

@: 29 tháng tư là đi vô ?? là cái chỗ bến tàu quân vận đó, như tôi vừa nói là cái chỗ quân cảnh đó là lực lượng đặc biệt nó chiếm hết rồi giăng thuyền của chúng tôi, đó thì tối 29, mình qua đó, những lúc mà hoa đàn bên pháo kích nổ, nổ cháy tùm lum hết nhưng mà tụi tôi vào đó mà chưa dám đi, đó là tối 29, phải đợi đến khi mà hải quân, tại vì hải quân canh giữ biên phòng, khi nào hải quân cho đi thì mới được nhổ neo. Thành ra đi ra hải phận thì trong mấy ngày đó không có lương thực gì hết, nước cũng không có.

!: Thế thì sinh tồn bằng cách nào?

@: Dạ, có 1 cái là được khoảng 2 ngày, 2 đêm thôi nhưng mà gặp cái tàu buôn nó đóng ở ngoài khơi đó thì nó cho 1 số lương thực, thế rồi cái lúc mà mình ra tàu đó thì Mỹ nó không có đón ngay bắt xuống xà lan, xà lan thì là cái chỗ mà nó chỉ chở ở phía dưới, nghĩa là trên nó trống hết không có mái che gì hết mà trên xà lan có mấy chục người, không có nhúc nhích chân gì được hết.

!: Mấy chục ngàn người, 4000 người phải không ạ?

@: Không, 4000 người là lúc lên tàu Mỹ rồi mới 4000 người. Thì lúc mà Mỹ nó muốn chung dụng tàu buôn đó, thì lên đó không có đủ lương thực. Khi mà ở trên xà lan, cái bà bên cạnh bà ấy có cơm bà ấy cho chút xíu, nhưng mà bụi bặm nó vào, ăn vào sạn kinh khủng. Thế rồi lúc mà đón lên tàu Mỹ đó thì có 2 sư đoàn, đàn bà với trẻ con nó cho lên trước, thế lúc mà nó đầy rồi, tôi còn kẹt lại ở dưới xà lan đó, thì nó bắt đi sang tàu khác thì tôi đi du học Hoa Kỳ 2 lần rồi thì tiếng Mỹ cũng chập chững, cũng nói được, thì phải van lạy mấy thằng nó gác ở đó là đoàn của tao ở trên kia, đang đứng ở trên boong kia kia, thế thì nó cho lên, và lúc nó cho lên, thì khát nước quá rồi, không có nước nhưng nó có cái bi-đông thì mới bảo: “mày cho tao hóp nước”. Rồi lên đến nơi thì có nước, nước nó lọc ở dưới biển lên ý mà, thành ra đi đến cái trại ?? là đi tàu đi hết ??, các con mình cũng đi hết luôn.

!: Thưa ông trong thời gian đi bằng cái bến Bạch Đằng bằng cái tàu quân vận đó cho đến khi mà gặp tàu Mỹ nó vớt là khoảng bao nhiêu ngày?

@: Khoảng 2 ngày, 2 đêm.

!: Mà không có đồ ăn?

@: Vâng.

!: Có gói mì gói hay gì không?

@: Có tức là mang được mấy gói mì đi, thì đói ăn mì khô thì nó khát nước.

!: Nhưng mà có mang được mì đi?

@: Có mang được 1 cái bi-đông nước.

!: Thế còn của cải gì không?

@: Sự thật là của cải không mang được gì hết. Mà có cái là như này tôi nói là đứa con nhỏ mới có 2 tuổi bà ấy mua mấy cái đồ để tức trực, dự trữ trong nhà đó, thế lúc mà vội vàng đi, bà ấy mang được cái bầu sữa thôi mà sữa không mang. Thành ra cái lúc đó tôi ở trong bộ tổng tham mưu tôi chạy ra đó là đi rất là hốt hoảng, về hô cái là đi liền.

!: Cái lý do gì mà ông bà chưa đi trước, không đi trước?

@: Không đi trước được vì lúc đó tôi là sỹ quan đến khi mà ghi danh ở trong ?? đó thì chỉ có những sỹ quan cấp 3, cấp tư, cấp tướng cao cấp mới được đi thôi, còn đến lượt mình đi nó có 1 số ngày thôi, đến lượt mình được đi thì nó đóng cửa, đã đóng cửa. Và tôi thì tại vì lúc là sỹ quan thì quân cảnh đã nhắc đến nhưng mà nó không cho đi, rồi thì có cái tin nó nói phòng định là dọa nạt những người sỹ quan đến tuổi mà đi xin thế kia bị giải giao về, sang bên ?? bị giải giao về.

!: Thưa ông thế thì sang đến đảo là đảo nào?

Thế thì đến lúc mà tụi tôi sang ?? ở Phi Luật Tân đó, mới được máy bay chở đi sang ??, tàu thì sang tới ??thời, thì tụi tôi được cái may mắn là tàu sang tới ??thì có nghỉ được vài tiếng rồi chở sang Hoa Kỳ, thế là cái đợt đó cũng may là được nghỉ, còn cái đợt khác thì bị vô trong... Tôi thì cũng may mắn là ở máy bay đi sang ??, sang ??thì mới đầu ở cái trại ??, trại ??thì nó căng lều thôi, ở nhà lều những cái nhà lều thì contruc builder nó bỏ ra ngoài đó, thì ở như thế thôi.

!: Ông bà ở đó bao lâu?

@: Dạ, ở đó thì tụi tôi hình như ở được có 2 ngày 1 đêm. Thì sang đến trại Casan thì ở được đầu 2 tuần, Casan thì lại tương đối có nhà gạch đàng hoàng, thì lúc đó tôi tình nguyện làm volunteer thì đi lấy đồ ăn tương đối dễ dàng hơn. Đến lúc mà được 2 tuần ở đó thì được chuyển sang phi trường ??thì tôi với bà xã tôi ở đó được hơn tháng, cũng volunteer đi làm thông dịch viên (nhưng mà nó trả lương). Thì mới đầu làm 1 tuần đầu thì thấy 1 số người chấp chững đi, thành ra nó muốn giữ lại, thành ra nó trả 2 đồng một 1 giờ thì phi trường ??thành ra chúng tôi...

!: Mà làm gì ở đó?

Làm thông dịch, tức là ví dụ như có người tị nạn đến thì nó không biết tiếng Anh, thì mình thông dịch những question hay là muốn đi đâu, hay là gia đình có mấy con hay là muốn có người bảo trợ ở đâu thì tôi là thông dịch viên, và đi những chỗ trạm y tế nữa.

!: Thưa ông bà ở đây bao lâu?

@: Dạ được khoảng hơn tháng, 2 tháng. Thì đến cuối tháng 7 thì tụi tôi mới bảo là thôi đi, thì đi sang cái trại ??ở ???. Rồi ở đó cũng được chừng gần 1 tháng gì đó thì đến tháng 8 gì đó thì tôi bảo là thôi ra sớm cho các con đi học thì đầu tháng 8 thì tụi tôi được bảo trợ tại ??nhà thờ ??chứ không phải là tin lành, cũng không phải là tôn giáo.

!: Không phải tôn giáo, cũng không phải tin lành. Vâng, thế ông bà về đây thì ở trong cái bước đầu có gì bỡ ngỡ không?

@: Dạ có, trong cái bước đầu thì ở đó nhà thờ bảo trợ thì trong 1, 2 tuần đầu họ mượn cho cái ??thì họ trả cho tháng đầu và tức là đi chợ thì họ tài trợ, đi chợ trong 2 tuần lễ gì đó thì nhân viên gọi là hội viên nhà thờ kiếm được người ở tạm với chúng tôi gọi là ??, tại vì cái ông đó là president của nhà băng còn tôi thì được cũng hội viên nhà thờ giới thiệu cái ông supervisor của ??của khu học vắn, khu học chính của ?? Thì tôi bảo là bây giờ bất cứ việc gì tôi cũng nhận hết, họ cho đi làm cái ??ở nhà trường. Cái ông mà vào trại bảo trợ cho tụi tôi, lấy gia đình ra mà về ??thì lúc mà ông ấy chở đi đó thì có mấy người chắc là bạn bè hỏi thăm ông ấy: “thế mấy người này giờ tính làm gì?”, thì ông ấy nói là: “start for ??”. Thì tôi thấy cũng phải chấp nhận thôi, thì tôi ở ??, đây tôi có cái này, đây là gia đình tôi lúc mới đến phi trường ??, đây là tất cả hội viên nhà thờ chụp chung, tôi đây, đây là 3 cháu, cháu trai và 2 cháu gái, bà xã tôi. Cái này là vừa bước chân tới phi trường, ??.

!: Vâng lát nữa khi mà phỏng vấn xong thì ông có thể cho tôi mượn để thu vào đây, tôi scan.

@: Dạ vâng, tôi muốn giới thiệu 2 cái này đó, khi đến tại phi trường và nhà thờ bảo trợ.

!: Vâng thưa ông bà, ông bà ở đây bao lâu?

@: Ở ??có 2 năm rưỡi. Là lúc đó bà xã tôi được nhà thờ cho làm ??nhưng mà làm có mấy tháng thôi, rồi diễn ra cái chương trình ??, và lúc đó có chương trình SITA, nó cho đi học với lại đi làm được mấy đồng 1 giờ, thì cái lúc mà tôi ở trường học này làm được nửa năm, làm fulltime thì tôi mới nghĩ là tôi là sỹ quan cao cấp mà cứ đi làm cái việc lao động này thì tôi không đủ sức khỏe, thì lát tôi sẽ đề cập đến cái chuyện tức cười lắm. Thì sau khi làm ở đó được nửa năm đó hết 1 ??thì tôi mới xin làm công việc parttime, thì tôi mới đi đến trường ??là trường highschool, ??thì học fulltime và đi làm parttime ở cái trường

khác thì là học được 2 năm thì tôi lấy được cái bằng ???. Thế thì khi lấy được cái bằng đó rồi thì tôi mới xin đi chuyển về Houston, thì trên đó lạnh quá, tuyết rất dày nhiều khi mùa lạnh phải trùm kín hết mà tôi còn bị đung vào 1 cái xe nữa. Thì nếu mà nói vì sao tôi học chương trình SITA mà cũng được đi học cái chương trình ??? thì vào đó học ít hơn, tôi đi học fulltime mà đi làm parttime, học ở đó 2 năm thì tháng 8 năm 78 tôi xuống Houston.

!: Lý do gì ông xuống Houston, chọn Houston?

@: Vì ở đó ấm áp hơn, tôi thăm dò khí hậu thì thấy phù hợp.

!: Có ai ở dưới này không?

@: Có 1 người bạn cùng khóa với tôi, nghĩa là họ về đây trước rồi họ mách lới cho, họ muốn đặt apartment cho. Và lúc xuống dưới này thì tôi có cái bằng ??? thì xin việc làm ??? thì sau đó thì ???, rồi sau đó tôi vẫn làm fulltime và đi học parttime trở lại ban đêm ở trường ????. Thì đến năm 81 tôi hoàn thành được cái bằng 4 năm, bắt đầu từ năm 68 rồi sau đó bỏ, rồi mới đi làm fulltime rồi học parttime ban đêm, học cả hè luôn, thì lấy được cái bằng 4 năm.

!: Dạ về ngành gì ạ?

@: Dạ, học thuật accounting. Thì lúc mà tôi học ?? ở trên ?? thì cũng là accounting thì tôi xuống đây thì tôi tiếp tục làm accounting plus, rồi làm ?? thì đi học tiếp. Lúc mà ở trên kia xuống đây thì còn phải thi cái bằng Toefl làm bài Anh văn thì tiếp tục học đến năm 81 thì tôi được ngoại khóa, đậu được ??, đến năm 83 thì tôi lại được CPA, thì CPA nó yêu cầu phải 2 năm trong nghề nghiệp thì mới được cấp ??, năm 84 tôi mới nhận được ??

!: Thưa ông rồi ông bà xuống đây là coi như cái nghề nghiệp cho tới bây giờ là nghề gì?

@: Dạ, tôi là accounting.

!: Ông bà đã về hưu hay là?

@: Dạ, tôi về hưu rồi, tôi về hưu cũng 7, 8 năm rồi, bà xã tôi thì về hưu có 2 năm thôi.

!: Còn các cháu thì sao?

@: Các cháu thì nhờ được sự hướng dẫn giáo dục của gia đình thì mới đầu nó học ở đây, về sau thì học ở ??? rồi ?? thì nó ra dentist, cháu thứ 2, cháu gái đó thì nó học ở MIS ??, cháu chót thì học về ???. Cháu nhỏ nhất bây giờ ở trên Dalas thì 2 vợ chồng ??

!: Vậy là các cháu đều là thành công cả?

@: Vâng.

!: Thưa ông vậy thì trong cuộc sống ở đất mới này thì ông bà có cái gì complain không?

@: Cái chuyện mà complain thì tôi thấy mình ở đây thì cái vấn đề mà mình sống đó tự do, thoải mái, không có ai dòm ngó mình hết. Thứ nhất là chứng kiến những cái cảnh mà đây báo chí đã phá tồng tồng, tồng tồng cũng phải chịu, bị người ta nói xấu, thì mình có bị cũng không sao hết.

!: Dạ, cái đó là...

@: Nhưng mà ở đây thì mình được sống tự do, thoải mái, mình có gì, mình có bao nhiêu thì mình tiêu bấy nhiêu, vấn đề nó ổn định, thì các cháu chúng nó ổn định rồi, chúng tôi thì tương đối cũng không thiếu thốn lắm.

!: Thưa ông bà đã có bao giờ trở về Việt Nam thăm chưa?

@: Thưa từ ngày mà chúng tôi ở đây thì chúng tôi chưa có về là tại vì sự thực là lúc còn đi làm thì xin phép cũng không có được nhiều, được có 2 tuần thôi, bà xã tôi thì bà ấy sợ, lúc mới sang đây cứ mơ chạy Cộng sản hoài à, cái sợ Cộng sản, mà tôi thì nhà binh thành ra để tôi về 1 mình thì bà ấy không dám, mà bà ấy về với tôi thì bà ấy cũng sợ.

!: Gia đình ông bà còn ai ở bên Việt Nam không?

@: Thưa còn, cái đó là tôi nói cái bà chị dâu của tôi thì ông anh tôi chết cách đây 4, 5 năm rồi thì bà ấy ở bên Kiến An, Hải Phòng thì bà ấy có 2 cháu gái, cũng lập gia đình rồi, còn chị ruột mà tôi nói ??thì là ở trên Hà Nội, cũng lập gia đình lâu rồi, bà ấy giờ có con có cháu nội, cháu ngoại cũng ở Hà Nội, ông anh rể tôi giờ vẫn còn sống. Trước ông anh rể tôi cũng là con của địa chủ, cả 2 ông bà, thành ra nó cho về Bộ quốc gia giáo dục Hải Dương, giờ nó cho về hưu, cũng cách lâu rồi, giờ nhiều khi có mấy anh em bà con tôi về quê nói chuyện thì đã kích Cộng sản Hồ Chí Minh là ông ấy sợ lắm.

!: Thưa ông thế thì ông nghĩ gì về cái chiến cuộc năm 75, nghĩ gì về cái chính sách của Mỹ ở Việt Nam mình?

@: Theo tôi, cái vấn đề gọi là ý kiến cá nhân đó thì có sang Việt Nam mà có viện trợ cho Việt Nam đó thì là để chống Cộng chứ không phải là thương dân Việt Nam, người ta cũng vậy mà mình thì gọi là tiền tố chống Cộng thành ra cái chiến tranh đối với Mỹ thì họ cũng có mục tiêu của họ là bảo vệ chính quốc, không để cho Cộng sản tràn đến chính quốc. Cái thứ 2 là đối với Mỹ thì phải đánh nhanh thắng nhanh, nếu không thì họ không có kiên nhẫn cho nên họ chống chiến tranh là vì vậy, giống như ở Triều Tiên chiến tranh không có kéo dài. Nhưng ở Việt Nam thì kéo dài quá, 10 năm cho nên cái vấn đề viện trợ thì cái vấn đề thâm thủng ngân sách ở Hoa Kỳ, không giống như bây giờ ở Iraq với Afghanistan, nếu như chiến tranh mà kéo dài thì sẽ có tàn chiến. Đây là vấn đề mà tôi nghĩ đó là chính sách của Mỹ theo từng đảng một, nó thay đổi, nếu mà tổng thống của Đảng này xuống thì đảng khác lên, chính sách thay đổi, không thể nào mà theo chính sách của chính phủ cũ được, thành ra vấn đề chiến tranh đối với Mỹ là phải đánh mau thắng mau.

!: Thưa ông ông có nghĩ là nếu mà không có Mỹ ở Việt Nam thì có cái gì khác biệt không?

@: Cái chuyện mà nếu Mỹ mà không có đổ quân vào Việt Nam thì có lẽ Việt Nam mình có chính nghĩa hơn, nhưng mà Mỹ đổ quân vào và trực tiếp tham gia thành ra Cộng sản có cái lý do cho mình là đây tớ của Mỹ, là đánh thuê, và không có chính nghĩa. Thành ra đó cũng là vấn đề quan trọng đối với Việt Nam, và lý do làm sao mà Cộng sản thắng được, thứ nhất là Cộng sản nó nói là nó có chính nghĩa, giành độc lập đánh Mỹ, đả Ngụy, thứ 2 là đằng sau hậu thuẫn của Cộng sản của Nga, của Trung Hoa, Trung Cộng, cái sự tham gia trực tiếp thì nó không có thành ra nó vẫn có cái sự chính nghĩa hơn là quốc gia mà Mỹ tham chiến. Thành ra nếu Mỹ không đổ quân vào mà viện trợ cho Việt Nam dồi dào như những cái phương tiện, khí giới như là Mỹ trang bị cho quân đội Mỹ thì Việt Nam có thể đánh được Cộng sản nhưng mà Mỹ chỉ viện trợ cho Việt Nam những cái khí giới hay những cái dụng cụ từ thế chiến thứ 2 mà thôi, giống như là máy bay, Mỹ không viện trợ những máy bay tối tân như là Mỹ sử dụng hay là bom, những bom gọi là tập chủng thả ở Biên Hòa đó, mà đối với sư đoàn 18 đó thì nghĩa là chỉ cần thả 1 quả là có thể giết, tức là các quả bom thì đều có chốt nổ, thì là Mỹ giới, khi nào cần thì mới ấn cái chốt vô, mà Mỹ

thả 1 trái mà bên Cộng sản nó phải thiệt hại mất mấy tiểu đoàn, nếu mà Mỹ cho Việt Nam cái chiến thuật giống như quân Mỹ sử dụng thì chắc chắn là Cộng sản không thể chiếm miền Nam Việt Nam được. Nhưng mà Mỹ không dám trong lúc chiến tranh Việt Nam, không dám đổ bộ ra Bắc vì sợ quân Cộng sản của Trung Quốc đổ bộ vào giống như ở Triều Tiên.

!: Ông nghĩ gì khi mà Cộng sản ngoài Bắc nó thiếu thôn như vậy mà nó vẫn cứ đánh ngoài đó được, lý do ở đâu?

@: Như tôi vừa nói đó là mấy thủ lĩnh của Cộng sản bây giờ giống như là ?? đã tuyên bố: “Đối với Cộng sản thì chỉ có thay đổi chứ không có cải tiến”, giống như ông ?? đã nói: nếu như ông nữa đời đã theo Cộng sản rồi bây giờ ông tìm ra là sai lầm thì những cái người thủ lĩnh của Cộng sản còn tuyên bố như vậy nghĩa là có 1 nhà chính trị nào đó đã tuyên bố: Đối với Cộng sản thì chỉ có dối trá, lừa bịp. Thế thì Cộng sản ở khắp Việt Nam thì chỉ có dối trá, lừa bịp, tuyên truyền là đánh Mỹ, chống Mỹ và miền Nam đang đói khổ vì bị Mỹ Ngụy bóc lột, cho nên đến khi mà quân Cộng sản từ Bắc vào nó rất là ngạc nhiên vì đời sống trong Nam rất là sung túc, ngạc nhiên vì thành phố rất là huy hoàng. Cho nên đối với Cộng sản Bắc Việt hay là Cộng sản Trung Hoa hay Cộng sản Nga cũng vậy, tôi có dịp đi Nga cách đây 3 năm thì còn có những nhà tù ngay trong thủ đô Mosco mà giam cầm bao nhiêu những chính trị đối lập. Thế thì vấn đề mà Cộng sản dối trá lừa bịp và nó nói là xây dựng cho con cháu, đối với đời mình là bỏ nhưng mà xây dựng tương lai cho con cháu nhưng cho tới ba mươi mấy năm ở hiện tại bây giờ con cháu mình ở Việt Nam ra làm sao thì chị cũng hiểu.

!: Thưa ông, thằng Cộng sản Việt Nam nó cứ nói là nó lấy cái chiêu bài nó đánh đuổi ngoại quốc xâm lăng cho nên nó mới mang cái chính thể Cộng sản vào nhưng mà thưa ông ở bên Nga và ở bên Tàu đâu có cái ngoại xâm đâu vẫn có cái chính thể nó lại là Cộng sản?

@: Thì cái vấn đề hồi trước là Nga Hoàng, thành ra cái ông Mac - Lê nin đó đưa ra cái chủ thuyết Cộng sản để mà đánh đổ tư bản, đánh đổ nghĩa là hoàn nhà, thành ra là đưa ra cái chủ thuyết nhưng mà chủ thuyết thì người ta đi theo 1 chiều hướng suy luận, chiều hướng gọi là vấn đề Thế giới đại đồng, cho nên chủ nghĩa Cộng sản là cho tất cả mọi người dân hay là người dân trên toàn thế giới đều đồng đẳng hết, đều bình quyền đồng đẳng hết, làm theo năng lực, hưởng theo nhu cầu, nhưng mà không có như vậy. Thì như tôi vừa nói là mấy ông thủ lĩnh chính là tuổi Đảng cũng 3, 4 chục năm mà phải tuyên bố là đối với Cộng sản thì có thay đổi mà không có cải tiến.

!: Tóm lại là họ thấy cái điểm mà... thưa ông, ông đã từng sống ở ngoài Bắc, ông đã thấy chế độ Cộng sản, nếu mà so sánh với cái cuộc sống ở bên đây thì ông thấy cái cuộc sống nó khác biệt như thế nào?

@: Cái khác biệt thì ai cũng phải nhìn thấy là ở Việt Nam đó dù dưới chế độ quốc gia hay Cộng sản, thì người dân vẫn sợ chính quyền, nhìn thấy cảnh sát là sợ dù mình thẳng thắn, không có 1 cái tội phạm nào hết.

!: Lý do gì mà người ta có cảm giác như vậy?

@: Cảm giác như vậy là do chính quyền có thể bắt mình bất cứ lúc nào, có thể điều tra mình vô tội cũng có thể điều tra và vẫn có thể tống tiền mình được. Thí dụ như là bây giờ về Việt Nam đó, đến cái phi trường, tôi chưa về nhưng mà có nhiều bà con người quen về

tới phi trường, nếu không có hối lộ, không đủ cho 5, 10 đồng ở trong passport ấy thì lục hết đồ ra để coi xem có gì lậu không. Thì đây là ví dụ điển hình thôi, và gọi là tôi nhớ là ông Nông Đức Mạnh hay là ông nào đó tuyên bố là Nước nào cũng có tham nhũng hết, Việt Nam chưa đến nỗi nào.

!: Ông nghĩ lý do gì mà chế độ Cộng sản ở Việt Nam nó còn tồn tại?

@: Cái chế độ Cộng sản ở Việt Nam còn tồn tại là cái vấn đề mà công an trị và quân đội, các cấp lãnh đạo tướng tá đều có tuổi Đảng hết, thành ra bây giờ nó dung túng, nó tuyên bố những cái cấp đó nó cho đầu tư tư nhân, nghĩa là chính quyền được đầu tư tư nhân, được có những công trường tư nhân, thành ra là nó dung dưỡng cho những trường hợp tham nhũng trực tiếp, và các cấp chính quyền hay là các tướng lãnh chỉ huy đều có tham nhũng hết, bây giờ nhà cửa mà tôi thường thường tôi coi trên email có hàng mấy trăm cấp lãnh đạo và tướng tá, có hàng tỷ đô la, hàng trăm triệu đô la, ít nhất cũng mấy trăm triệu đô la, thế thì ở đâu, thì nguồn gốc tiền thu thập là ở đâu. Thì mình phải đặt cái vấn đề, đối với cái vấn đề mà chính phủ quốc gia cũng có tham nhũng nhưng mà không có tới cái mức độ như vậy, mình không thể tưởng tượng được.

!: Vâng, thưa ông, vì thế nên ông cho là đó là lý do mà họ không muốn thay đổi hay sao?

@: Tức là bây giờ họ dùng, mình biết là bây giờ cái ông tổ của Cộng sản thì giờ đã tan hoang rồi, bên Nga là cái gốc gác của Cộng sản đã bị lật đổ, không trở lại chính quyền dân chủ được thì Cộng sản bám víu vào đâu, thì bây giờ họ củng cố quyền hành của họ thì họ chỉ có cách là lũng đoạn, khai thác cho tới lúc nào mà họ có thể thấy rằng họ chạy đi được.

!: Thưa ông thế thì trong suốt cuộc đời rất là dài với những kinh nghiệm của chiến tranh của cuộc sống trong thời Việt Nam tự do cũng như kinh nghiệm trong thời nhà binh, cũng như kinh nghiệm trong cuộc sống mới ở đây thì ông có những lời gì muốn chia sẻ cho những thế hệ mai sau?

@: Cái vấn đề chia sẻ thì chúng tôi chỉ có ý nghĩ là nếu con em sau này có được cái đời sống tự do hay là phong phú như ở Hoa Kỳ thì nên tạo cho mình 1 cái cơ hội và tạo cho mình 1 môi trường đứng vững, tức là mình có 1 căn bản về học vấn để sau này tiếp nối thế hệ sau ở Việt Nam về vấn đề dân chủ thì về gọi là giúp nước. Còn những thế hệ trẻ ở Việt Nam thì càng cần nung nấu ý chí tự lập, và nhìn thấy những khía cạnh gian dối, lừa đảo của Cộng sản mà nuôi dưỡng cái tinh thần chiến đấu sau này.

!: Thưa ông ở xứ mới, đất mới, ông bà sang đây từ khi không có gì mà bắt đầu xây dựng lại như thế này thì xin ông cho biết những suy nghĩ của ông để trao lại kinh nghiệm sang sống ở đất mới cho thế hệ mai sau?

@: Cái vấn đề cấp thiết mà đối với suy nghĩ thì người ta gọi là nó là ?? là cái chỗ Hợp chủng quốc, tất cả những dân tộc ở các nơi về đây thì đều thấy là với suy nghĩ chỉ có dân chủ, chỉ có tự do là không ở đâu bằng. Vấn đề thứ 2 là ở đây còn có ??, mình tạo được ?? cho riêng mình, nếu mình có ý chí và tinh thần tự lập, giả dụ như chúng tôi khi mà sang đây đối với những người mà tâm trí nản lòng thì chỉ muốn hưởng những cái tiền nó trợ cấp cho mà thôi nhưng mà tôi thấy cái tinh thần dân tộc, tự chủ, tự ái của mình như tôi nói ban đầu là tôi là sỹ quan quân đội cấp cao, không thể nào mà làm lao động suốt đời được. Thứ nhất là để cho đời mình, thứ 2 là để cho con cháu mình nó nhìn thấy nó noi gương mình để mà nó theo đuổi, thì mình không nên dựa vào sự giúp đỡ đó 1 cách vô

thời hạn mà phải làm thế nào để mình có cơ hội tiến lên. Như chúng tôi đã trình bày là tôi sang đây thì cũng đã 40 tuổi, còn trở lại học, mà tôi thấy những người đồng chủng hay là những người dân Mỹ ở đây đó họ cũng rất là ngạc nhiên. Sau khi mà học xong thì lấy bằng 2 năm, rồi tôi tiếp tục lấy bằng 4 năm rồi lấy thêm bằng CPA, những cái đó là cái cơ hội cho mình cải tiến đời sống dân sinh của mình và sau này cho con cháu, tôi luôn luôn tạo cho con cháu thái độ chăm chỉ và ý chí sắt đá.

!: Vâng, chúng tôi xin chân thành cảm ơn ông đã chia sẻ những kinh nghiệm sống, và đã cho chúng tôi biết được lịch sử của cuộc đời mình, và những tài liệu quý báu này thì chúng tôi sẽ dùng nó như 1 trong những trang sử của người Mỹ gốc Việt để cho thế hệ sau có cơ hội nhìn thấy con người của mình vì sao từ Việt Nam sang đây, lý do gì lại ở đây, và mình đã phấn đấu ở đất mới để có cuộc sống như bây giờ. Vâng, xin trân trọng cảm ơn ông đã rất là chân thành chia sẻ những kinh nghiệm của cuộc đời cho chương trình của chúng tôi.